

ĐIỂM SÁCH

MẤY VẤN ĐỀ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN CẤP BÁCH LIÊN QUAN ĐẾN MỐI QUAN HỆ DÂN TỘC HIỆN NAY *

NGỌC QUYÊN

Trong những năm cuối thế kỷ XX và đầu của thế kỷ XXI, đã và đang xảy ra nhiều cuộc đụng độ và chiến tranh giữa các dân tộc vì những lý do: sự trỗi dậy của ý thức tự giác dân tộc, đòi quyền tự trị, tranh giành quyền sở hữu tài nguyên, hoặc vấn đề ngôn ngữ, tôn giáo... Xung đột dân tộc và chiến tranh giữa các tộc người xảy ra ở nhiều khu vực và quốc gia khác nhau, thậm chí ở cả những nơi trước đây vấn đề dân tộc tưởng chừng như đã được giải quyết, như ở Liên Xô (cũ), Liên bang Nam Tư (cũ), Cộng hoà Síp, Cộng hoà Ai Len (châu Âu); ở Xômali, Công Gô, Ruanda, Nigiêria (châu Phi); ở Ấn Độ, Srilanka, Miến Điện, Malaixia, Thái Lan (châu Á)...

Trước tình hình thế giới diễn ra như vậy, đã đặt ra với Dân tộc học Việt Nam một số vấn đề bức xúc, như: *Vấn đề bảo vệ và phát triển vốn rừng; Vấn đề tranh chấp, mua bán đất đai trong vùng đồng bào dân tộc thiểu số và miền núi; Vấn đề tác động của cơ chế thị trường, tạo nên sự phân hoá giàu nghèo...*

Hiện nay mỗi tộc người trên đất nước ta, trên cơ sở những đặc điểm môi trường cư trú, phát triển kinh tế - xã hội, đều có những nét riêng về nguồn gốc lịch sử, tộc danh, tiếng nói (có khi cả chữ viết), các truyền thống sản xuất, văn hoá, phong tục, tập quán, lối sống, phương cách ứng xử với thiên nhiên và xã hội. Điều đó có nghĩa, sự hình thành cộng đồng về tâm lý, ngôn ngữ, văn hoá và ý thức tự giác tộc người đã diễn ra theo một quá trình; và trong quá trình phát triển, mỗi dân tộc ở nước ta thường có những nhóm địa

phương (ethnic group) và mỗi nhóm địa phương có bản sắc riêng, song vẫn mang cốt cách chung của dân tộc. Các dân tộc ở nước ta là những bộ phận cấu thành quốc gia thống nhất, song lịch sử để lại sự chênh lệch về trình độ phát triển kinh tế, văn hoá và xã hội. Đây là nguồn gốc của sự không bình đẳng giữa các dân tộc.

Với khoảng 13% dân số cả nước, các dân tộc thiểu số ở nước ta cư trú tập trung ở miền núi và gần các đường biên giới (chiếm 3/4 diện tích cả nước). Đây là địa bàn chiến lược quan trọng về chính trị, kinh tế, quốc phòng, giao lưu quốc tế và đặc biệt là có ý nghĩa to lớn trong việc gìn giữ môi trường. Có thể nói, quan hệ giữa các dân tộc trong một quốc gia và mỗi vùng ngày càng trở nên phức tạp, khó dự báo được một cách chính xác điều gì sẽ xảy ra. Do vậy, trên cơ sở ***nguyên cứu khoa học gắn liền với thực tiễn***, các nhà Dân tộc học Việt Nam phải vận dụng các nguyên lý, lý luận Dân tộc học ở các nước vào tình hình thực tiễn đất nước ta để lý giải các vấn đề về dân tộc. Cuốn sách ***Mấy vấn đề lý luận và thực tiễn cấp bách liên quan đến mối quan hệ dân tộc hiện nay*** của tập thể tác giả biên soạn, do GS. TS. Phan Hữu Dật làm chủ biên đã đáp ứng được yêu cầu này.

Nội dung cuốn sách gồm 4 vấn đề cơ bản như sau:

Thứ nhất, các tác giả điểm lại những định nghĩa của chủ nghĩa Mác-Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh về vấn đề dân tộc. Tuy vẫn có những ý kiến khác nhau về khái niệm

dân tộc, nhưng đa số ý kiến đều thống nhất rằng về cơ bản, khái niệm *dân tộc* là để chỉ các dân tộc đa số và thiểu số cùng nằm trong một quốc gia, hoặc để chỉ dân tộc trong một quốc gia đơn nhất thành phần dân tộc. *Dân tộc* còn để chỉ các cộng đồng người chưa đạt trình độ quốc gia. Người ta cũng dùng thuật ngữ *tộc người* để chỉ cả dân tộc đa số và thiểu số trong một quốc gia. Qua trình bày về các khái niệm *dân tộc*, các tác giả nhấn mạnh định nghĩa của Stalin, một định nghĩa mà trước đây các nước xã hội chủ nghĩa vận dụng làm kim chỉ nam cho công tác nghiên cứu và thực hiện chính sách dân tộc. Ở Việt Nam, tuy vẫn còn chịu ảnh hưởng định nghĩa của Stalin nhưng các nhà lãnh đạo cũng như các nhà khoa học đều cho rằng dân tộc Việt Nam đã hình thành từ rất sớm (tr. 16-17).

Thứ hai, trên cơ sở nghiên cứu những vấn đề lý luận về dân tộc và đối chiếu với tình hình xung đột dân tộc hiện nay trên thế giới, các tác giả khẳng định quan điểm đúng đắn của chủ nghĩa Mác - Lênin là phải xoá bỏ mọi áp bức bóc lột, mọi sự phân biệt dân tộc, thực hiện "các dân tộc hoàn toàn bình đẳng, các dân tộc được quyền tự quyết...". Bên cạnh đó, các tác giả cũng phân tích tư tưởng Hồ Chí Minh về *bình đẳng, đoàn kết, tương trợ* giữa các dân tộc, như là nền tảng cho con đường phát triển của đất nước, của mọi dân tộc. Chính nhờ giải quyết đúng mối quan hệ giữa dân tộc và giai cấp, dân tộc và quốc tế, dân tộc và thời đại mà cách mạng Việt Nam đã đi từ thắng lợi này đến thắng lợi khác, đất nước ta tiến lên con đường xã hội chủ nghĩa, đảm bảo ổn định và vững chắc. Các tác giả còn phân tích nguyên nhân sâu xa của các vấn đề xung đột dân tộc hiện nay ở một số nước trên thế giới và đang âm ỉ lan truyền ra nhiều nước. Trên cơ sở đó, các tác giả nêu lên những vấn đề về lý luận và thực tiễn cấp bách hiện nay trong việc giải quyết vấn đề dân tộc. Trong vấn đề này, các

tác giả lưu ý rằng: "Khi phân tích một cách khách quan những xung đột dân tộc, phải phân tích cẩn thận tất cả các mặt của hiện tượng chính trị, pháp luật, kinh tế, xã hội, văn hoá, lối sống, tập quán, tâm lý dân tộc, tôn giáo, tín ngưỡng, ý thức hệ...".

Thứ ba, trên cơ sở phân tích về mặt lý luận và thực tiễn vấn đề dân tộc hiện nay trên thế giới, các tác giả cũng phân tích, đánh giá *Chính sách dân tộc của Đảng Cộng sản Việt Nam và quan hệ dân tộc ở nước Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Việt Nam*. Từ tiếp cận về thực trạng mối quan hệ dân tộc ở nước ta hiện nay, các tác giả cho rằng vấn đề này vẫn còn tiềm ẩn những yếu tố có thể gây mất ổn định và đã đề xuất một số khuyến nghị về phương hướng phấn đấu thực hiện đường lối, chính sách dân tộc trong thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước; đặc biệt là phải giải quyết vấn đề dân tộc trong tổng thể các chính sách kinh tế, văn hoá, xã hội, quốc phòng, an ninh và bảo vệ môi trường sinh thái.

Thứ tư, các tác giả còn phân tích cụ thể những vấn đề quan hệ ở một số vùng dân tộc thiểu số và những dân tộc cụ thể, như vùng các dân tộc Tây Nguyên, vùng dân tộc Thái, dân tộc Hmông, dân tộc Hoa, dân tộc Chăm và vùng dân tộc Khơ me.

Mấy vấn đề lý luận và thực tiễn cấp bách liên quan đến mối quan hệ dân tộc hiện nay là cuốn sách tham khảo bổ ích với nhiều đối tượng: các nhà nghiên cứu, các nhà làm chính sách, quản lý, sinh viên các trường đại học có chuyên đề về Dân tộc học...

Xin trân trọng giới thiệu cùng bạn đọc.

Chú thích

* GS. TS. Phan Hữu Dật (chủ biên). *Mấy vấn đề lý luận và thực tiễn cấp bách liên quan đến mối quan hệ dân tộc hiện nay*. Nxb. Chính trị quốc gia. H. 2001, 356 trang.